

Dorota Czajkowska

"Rotmistrz Pilecki. "Ochotnik do Auschwitz"", Adam Cyra, Warszawa 2014 : [recenzja]

Przegląd Historyczno-Wojskowy 16 (67)/2 (252), 216-217

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZAPISKI BIBLIOGRAFICZNE

Frank Mares, *Zadanie wykonane*, Replika, Zakrzewo 2015, 368 s.

Książka autorstwa Franka Maresa to kolejna pozycja wydawnictwa Replika poświęcona wspomnieniom lotników zasłużonych w II wojnie światowej. W tym wypadku jest to historia czeskiego patrioty, który nie godząc się na zniewolenie jego kraju przez hitlerowską III Rzeszę, udaje się na emigrację, by tam wspólnie z podobnie myślącymi innymi rodakami walczyć o wolność i niepodległość ojczyzny. Autor wspomnień przedostał się przez Polskę do Francji, gdzie wstąpił do francuskich sił powietrznych. Po klęsce Francji trafił do Wielkiej Brytanii; wpieryw został pilotem 601 Dywizjonu, a później „czeskiego” 312 Dywizjonu RAF-u. Latając hurricanami i spitfire’ami, stoczył wiele walk powietrznych; miał wyjątkowe szczęście, gdyż nigdy nie został zestrzelony. W 1942 r. otrzymał Distinguished Flying Medal i czeskosłowacki Krzyż Walecznych. Po wojnie postanowił zostać w Anglii. Obrażenia oka i pleców, których doznał podczas wojny, uważał za niewielką cenę, którą musiał zapłacić za przywilej osiedlenia się w wolnym kraju. Autor dzieli się z czytelnikami gorzką refleksją, że tym, którzy nigdy nie utracili wolności, może być trudno zrozumieć determinację i gotowość do największych poświęceń tych, którzy zaznali traumy zniewolenia. Relacji Franka Maresa przez autentyzm zapisanych w niej osobistych przeżyć i doświadczeń wojennych stanowi jeszcze jeden wartościowy przyczynek do tego najkrwawszego w dziejach konfliktu zbrojnego.

Książkę tworzy 21 ułożonych chronologicznie rozdziałów poprzedzonych odautorskim wprowadzeniem. Uzupełniają ją załączniki: trasa podróży autora przez Europę do Anglii w latach 1939–1940, zestawienie dywizjonów i samolotów RAF-u, słowniczek kryptonimów używanych przez RAF oraz indeks nazwisk. Książkę, którą wydano w twardej, estetycznej oprawie, wzbogacają unikatowe zdjęcia obrazujące dzieciństwo autora i jego lotniczą służbę wojenną.

Adam Cyra, *Rotmistrz Pilecki. „Ochotnik do Auschwitz”*, Rytm, Warszawa 2014, 446 s.

Publikacja *Rotmistrz Pilecki. Ochotnik do Auschwitz* autorstwa Adama Cyry, kustosa Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, jest drugim wydaniem tej pracy (po raz pierwszy ukazała się w 2000 r.). Omawiane wydanie zostało wzbogacone o niezwykle cenny dokument źródłowy: raport napisany przez Pileckiego po jego ucieczce z obozu. Opracowanie skupia się przede wszystkim

na udziale Witolda Pileckiego w organizowaniu konspiracji w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau, a przecież ten niewątpliwie najbardziej eksponowany epizod jego biografii doskonale wpisuje się w logiczny ciąg zdarzeń całego bohaterskiego życia tego polskiego żołnierza patrioty. Witold Pilecki został przez historyków zaliczony do grona 6 najodważniejszych ludzi europejskiego ruchu oporu. Był uczestnikiem wojen 1920 i 1939 r. W 1940 r. trafił dobrowolnie do fabryki śmierci, gdzie stworzył siatkę konspiracji wojskowej. Po ucieczce z obozu był oficerem AK i uczestnikiem Powstania Warszawskiego, po którego upadku dostał się do niewoli; przebywał w obozach jenieckich w Lamsdorf i Murnau. Po wojnie wstąpił do II Korpusu Polskiego gen. Andersa we Włoszech, skąd wrócił do kraju, by działać w antykomunistycznym podziemiu. Schwytany, skazany na śmierć i w 1948 r. zamordowany strzałem w potylicę w warszawskim więzieniu na Mokotowie; miejsca pochówku nie odnaleziono do dziś.

Opracowanie Adama Cyry, opatrzone przedmową Józefa Garlińskiego, składa się ze wstępu i 9 ułożonych chronologicznie rozdziałów. Autor relacjonuje koleje losu swego bohatera począwszy od dzieciństwa, przez I wojnę światową i zwycięstwo nad sowiecką Rosją, czasy niepodległej Polski, aż po tragiczne wydarzenia II wojny światowej i pierwsze, zakończone tragicznie dla Pileckiego lata powojenne w kraju. Książkę uzupełniają aneksy zawierające zdjęcia członków konspiracji wojskowej w obozie oświęcimskim, ich wykaz oraz wspomniany raport Pileckiego. Godną podkreślenia zaletą książki jest dołączona do niej obszerna bibliografia. Korzystanie z niej ułatwia indeks osób. Przejrzysta i zwarta narracja została oparta na licznych źródłach archiwalnych, a także drukowanych: czasopiśmie, biografiach, wspomnieniach, pamiętnikach i opracowaniach.

Łukasz Łydzba, *Krakowski III/2 Dywizjon Myśliwski*,
Vesper, Poznań 2012, 224 s.

Książka jest dobrze napisaną monografią jednostki myśliwskiej, której samoloty walczyły m.in. nad Śląskiem podczas wrześniowej obrony 1939 r. III dywizjon 2 pułku lotniczego z Krakowa powstał na bazie 11 pułku myśliwskiego i był jedną z wyróżniających się jednostek myśliwskich lotnictwa wojskowego międzywojennej Polski. To właśnie w tej jednostce na początku lat 30. wypracowano innowacje w szkoleniu i stylu latania, nazywane później „krakowską szkołą latania”. O świetnym wyszkoleniu krakowskich pilotów świadczy chociażby to, że trzykrotnie w kolejnych latach (1935, 1936, 1937) zwyciężali w Centralnych Zawodach Lotnictwa Myśliwskiego. Autor zgromadził imponujący materiał źródłowy obejmujący w dużej mierze dokumenty archiwalne z zasobów Bundesarchiv-Militärarchiv, a także Instytutu i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie. Dzięki temu udało mu się z dużym prawdopodobieństwem ustalić przebieg i wyniki powietrznych walk pilotów dywizjonu.